

Žena v življenju narodov.

Vrednost žen pri posameznih narodih je zelo različna. Ponekod uživa žena ugled zaslužne in čislane gospodinje, s kojo se mož posvetuje o vseh načrtih v prospeh hiše. V drugem oziru zopet se jo gleda kot predmet gizdavosti, lenobe in jezičnosti. Po drugod zopet — o tem bomo razpravljali obširneje — se postopa ž njo kakor s podrejeno služkinjo ali kakor s sužnjo, ki mora izvrševati vsa težja dela.

Na primer na Kitajskem (Azija), da jih razporedimo, ni bilo dovoljeno ženi jesti z možem in sinovi. Morala jih je samo gledati in biti pripravljena na uslugo, še le po obedu si je smela vzeti skromno jed in jo zavžiti v določenem kotu. Možu je dopuščena še danes pravica ženo preteptati do krvi, a pred kratkim je bil sploh običaj svojo polovico vsak trenutek oplaziti s korobačem. Kdor ni hotel veljati za bedaka, se je tega moral posluževati, dasiravno je sicer ljubil svojo ženo. Ako mu je žena umrla, je žalost samo hlinil, a to je iz nakane tem potom pritegniti nase drugo, kar se je dogajalo vselej z občutnimi stroški. Radi tega so bili revnejši Kitajci prisiljeni z ozirom na znatne stroške, čuvati svoje žene.

Pri Kačinih v Aziji si ne drzne žena, niti oči povzdigniti, kadar govori s svojim gospodom ali zapovednikom. Vse odobrava, ničemur se ne protivi, kar on ukaže.

Samojedi, hivačji na severu Evrope in Azije in Ostaki, narodek v azijski Rusiji, smatrajo ženo za nečisto bitje. Nima dedne pravice do moževega premoženja po njegovi smrti. — V Novi Zelandiji, na otoku pri Avstraliji se nečuveno kaznuje tudi najznatnejši prestopnik, ki ga zakrivi žena. Mater, ki si je upala le količkarj trdejšo ošvrkniti sina, ki jo je udaril, doleti iz rok moža strahovita kazen.

Na otoku Tahiti v Tihem Oceanu ni bilo prepovedano možem uživati od civil, darovanih bogovom; nasprotno pa žena ni smela s svojo prisotnostjo pod smrtno kaznijo onečastiti svetega mesta. Ognju, pri katerem se je kuhalo za može, so pripisovali neko svetost; a bilo je strogo prepovedano, uporabiti ga za kuho ženskam odločenih jedi. Na enak način je bilo tudi zabranjeno ženskam dotikati se košaric, v katerih je bila jed za može. Ženska ni smela vstopiti v obednico za moške pod smrtno kaznijo. Radi tega se je jed za žene kuhala pri posebnem ognjišču, polagala se v druge košarice in bila povžita v nalašč zato pripravljenih kolibah.

V Avstraliji ni opazil Oldfield nikjer veliko žensk. Iz tega je sklepal, da jih divjaki ne vzgajajo. Piše med drugim, da tamkaj le redko ženo doleti sreča, umreti naravne smrti. Iz njegovih spisov se da posneti, da je tam žena v življenju in po smrti brezpomembno bitje. Pisatelj Eyre omenja: Zelo redko je najti v Avstraliji žensko, katera bi ne nosila na licu znakov zaceljenih ali svežih ran in po životu vbodljajev s sulico.

Slično se tudi v Afriki godi ženam zelo slabo. Tako pripovedujejo žene Dinarna, kralja zaluskega, da jim ni bilo dovoljeno nikoli stati, dokler se je kralj držal doma. Bile so primorane, plaziti se neprestano po kolenih in rokah.

Klečeplastvo ni upeljano le na kraljevem dvoru v Loangu (država Černohov na severni strani Gornje Guineje pri Avstraliji), nego tamošnje žene vobče ne smejo govoriti z možem razen na kolenih, če pa jih srečajo, se morajo plaziti po rokah.

Pri Indijancih se mora žena strogo zdržati vsakega moškega javnega nastopa. V Dakotoru (ozemlje Združenih držav severoameriških) je bilo zabranjeno ženi zajahati konja ali pa mu nadeti uzdo. V nekaterih severoameriških pokrajinah ni bilo upeljano preteptavanje žen, toda postreliti jih, ako so možem iz kakoršnegakoli vzroka začele presedati, je bilo dovoljeno. Kakor pri drugih narodih, slično je v mnogoterih indijanskih pokrajinah prepovedano, jesti ženam z možmi. Mož bi se čutil zelo ponižanega, če bi jedel ali pil iz posode, iz katere si je žena utešila glad ali žejo.

Splošno brezpravnost ženskega bitja je zasledovati pri poganskih narodih v tem, da noben zakon ni branil, usmrtiti dete ženskega spola. Na primer v Arabiji je bilo v prejšnjih časih dovoljeno deklice moriti. Še koran (mohamedanski zakon o veri) pravi: »Ako sliši Arabec, da se mu je narodila hčerka, se zelo žalosti. Zavest se mu zdi tako težka, da se ogiblje ljudi in premišlja ali bi hčerko uvrstil med svoje člane, ali bi jo živo pokopal.«

Treba pa je tudi poudariti, da celo pri nekaterih nekulturnih narodih uživa žena enakopravnost z možem ter se ji odkazujejo odlična mesta.

Pri Čipovcih, več še pri Klatropovcih in Činokih (plemena ameriških Indijancev) imajo žene velik upliv in uživajo dostojanstvo, česar pri zgoraj omenjenih Indijancih nismo našli.

V Kuebi (Afrika) je ženski spol enakocenjen z moškim. V Dahomi (Afrika), so žene slično možem bojevite. Celotno kraljeva straža je sestavljena iz štirisoč oboroženih žen in stoje na prvem mestu.

Splošno pa je znano, kako veliko čast je želi ženski spol pri starih Slovanih in Germanih.

★

Znameniti mosti na svetu.

V vseh časih se je trudil človek, da bi prišel z enega brega reke na drugega.

Vode premostiti, je bila vedno za človeštvo težava. Pri narodih na nizki kulturni stopnji opazujemo še danes, kako spletajo preko voda višee mostove iz lian ali polagajo drevesna debela. Glede kulture precej visoko so ona plemena, ki se lotijo brvi. Pretekla so sto in stoletja, predno je začel graditi človek most iz lesa, kamna in železja.

Raznih mostov se je oklenila mednarodna slava ter znamenitost radi tehničnih prednosti ter drugih izred-

nih posebnosti. Svetovno znan most je še danes most na verigah v Budimpešti, katerega je gradil angleški inženir v letih 1840—1849. Premostena je Donava na dolgot 375 m. Temu prvemu modernemu mostu na verigah so sledili kmalu drugi, kakor: rumunski most preko Donave pri Fetesti. Ima 150 odprtin v dolgoti od 61—190 m in se dviga nad vodno površino 38 m visoko.

Znamenitost radi izredno slikovite okolice je carigrabski most, ki pelje iz Galate v Stambul preko Zlatega roga.

Kar se tiče tehnike in dolžine mostov, prednjači Angleška in v novejših časih prav posebno Severna Amerika.

Prestolnica Anglije London se ponša z mostom, ki je znan pod imenom »London Bridge« in spaja glavno londonsko mesto s predmestji. Most sloni na peterih granitnih obokih. Dolg je 283 m, širok 19 m. Vsak dan gre preko njega en milijon ljudi in 200 tisoč vozil. Druga londonska mostna posebnost je takozvani »Tower most« preko reke Themse. Gradili so ga v letih 1886 do 1894. Ima dva stolpa, ki sta zvezana z bregovima potom dveh po 82 m dolgih visečih mostov. Ta most sta dva mosta in sicer eden nad drugim. Stroški za pozidavo so znašali 420 milijonov Din. Letna vzdrževalnina pride na 21 milijonov Din.

Od celega sveta občudovan je severoameriški most, ki veže Newyork z Broklynom. Gradili so ga v letu 1870 in je stal 15 milijonov dolarjev. Dolg je 1826 m, širok 26 m in nad vodo 41 metrov visoko.

Drugi še daljši njujorški most vodi preko reke East River in veže Newyork z Broklynom. Dolg je 3017 m. Visokost stolpov znaša 122 m. Poleg prostora za vozove in pešce vodijo po mostu štiri višinske železnice in štiri ceste. Gradili so ga v letih 1901 do 1908 in so znašali stroški 30 milijonov dolarjev. Tretji most v Newyorku nosi ime »Blackwell most«. Veže Newyork z mestom istega imena na Long Island. Dolg je 2200 m in višina stolpov znaša po 101 metrov.

Edina konkurenca severoameriškim mostom je »Firth of Forth« most na Škotskem. Dolg je 2427 m in pelje preko morskega zaliva. Teža jekla, ki se je porabilo za zgradbo, tehta 50 tisoč ton. Izdali so za most 700 milijonov Din.

★

Ljudje kot prežvekovalci.

Gotovo čudno, a resnično, ako trdimo, da se najdejo tudi med ljudmi osebe, ki zavžito hrano po zgledu govede prežvekujejo.

Posluhnimo, kar piše glede naše zgorajne trditve nemški zdravnik doktor Thraenhart, ko beleži: »28 let stari moški vpraša zdravnika za nasvet, ker je udan bolezenski navadi prežvekovanja. Prvič se mu je pojavila ta nadloga v dijaških letih. Zopetno zvečenje zavžite hrane nastopi četrte ure po končanem kosilu. Usta se napolnijo iz žlečca enkrat do dvakrat in to brez volje ter okusa po neprijetni — žgeči kislini. To se ponovi 8 do 10 krat, ni-